

geschiedenis Hoofdstuk 2 "Het recht op een stem".

1800 - 1900

Willem I en II: De macht aan de koning

Willem III: Geen macht meer voor de koning

Kiesrecht voor rijke burgers: De liberalen

Macht aan de Liberalen

Er zijn in die tijd (19^e eeuw) 3 stromingen:

Liberalisme, socialisme, feminisme.

Liberalisme is er voor de rijken. De leider is Thorbecke. Mannen die genoeg belasting betaalden, mochten stemmen. De liberalen willen vrijheid voor iedereen. De regering moet zich zo weinig mogelijk met de mensen bemoeien. Iedereen mag zijn eigen zaken regelen. De arbeiders mogen dus ook hun kinderen in de fabriek laten werken. In werkelijkheid hadden de arbeiders geen keus. Als hun kinderen niet gingen werken hadden ze geen eten.

Thorbecke

Socialisme is er voor de arbeiders. De arbeiders kwamen in opstand tegen de lage lonen en lange werktijden. Zij wilden gelijke behandeling van alle mensen en zorg voor iedereen. Er zou geen verschil tussen rijk en arm moeten zijn. Zij richtten een partij op: de Sociaal-Democratische Bond. De arbeiders mochten toen nog niet stemmen. In 1917 kwam er kiesrecht voor alle mannen.

Feminisme is er voor de vrouwen. Aletta Jacobs was de eerste vrouw die mocht gaan studeren. Zij werd arts en betaalde ook belasting. Toch mocht zij niet stemmen omdat ze vrouw was. Aletta wilde vrouwenkiesrecht. De feministen willen dat vrouwen dezelfde kansen en rechten krijgen als mannen.

Aletta Jacobs

Er zijn 3 vrouwen geweest die erg opvielen in die tijd;

- **Henriëtte van der Mey**

Zij was de eerste vrouwelijke journalist (1885). Ze gebruikte haar eigen naam onder haar artikelen. Andere vrouwen gebruikten vaak een schuilnaam, omdat het een schande was als een rijke vrouw ging werken. Alleen arme vrouwen werkten. Henriëtte wilde dat iedereen wist dat zij die artikelen had geschreven.

- **Aletta Jacobs**

Zij was de eerste vrouw op een universiteit. Studeren was voor mannen en het huishouden voor vrouwen. Aletta werd de eerste vrouwelijke huisarts. Zij hield 2 keer per week een gratis spreekuur voor de arme mensen. Zij mocht niet gaan stemmen in 1883, hoewel ze wel belasting betaalde. Zij wilde ook gaan stemmen en vocht voor vrouwenkiesrecht. In 1919 kwam er kiesrecht voor vrouwen.

- **Wilhelmina Drucker**

Zij was een ongehuwde moeder, dus een grote schande in die tijd. Zij ging niet naar school, maar heeft zichzelf alles geleerd. Zij was een van de felste feministisch. Mannen wilden alleen maar macht en geld. Wilhelmina gaf een tijdschrift uit, met al haar ideeën. De meeste mensen schrokken van haar ideeën en noemde haar: "dolle Mina".

In 1969 kwam er een nieuwe groep feministen en die noemde zich naar haar: De dolle Mina's.

Sociale wetten

Een sociale wet is een wet die wordt gemaakt om het leven van de mensen te verbeteren.

- De eerste sociale wet (1874): Kinderwetje van Van Houten. Kinderen onder de 12 jaar mochten niet meer in fabrieken werken, maar wel in huis of op het land. Maar niemand controleerde of dat ook gebeurde. De kinderarbeid ging dus nog gewoon door. Van Houten was een Liberaal. Hij wilde eigenlijk een volledig verbod op kinderarbeid en een leerplicht. Hij zag dat die kinderen in de toekomst geen goede arbeiders zouden worden: fabriekskinderen liepen vaak blijvend letsel op, de kindersterfte was hoog en kinderen gingen niet naar school.
- De arbeidswet (1889); Kinderen ouder dan 12 en vrouwen mochten niet langer dan 11 uur per dag werken. Toen werd ook de arbeidsinspectie ingesteld. Die keken of de fabrieksbazen deden wat er in de wet stond.

Deze wetten werden aangenomen door de Liberalen, want alleen zij zaten in de regering. De socialisten zaten niet in de regering, maar richtten wel een partij op; De socialistische partij. Hun leider was Troelstra. Hij was zelf geen arbeider maar advocaat, hij was wel bevriend met veel arbeiders. De rode haan werd het teken van de socialisten. De haan kondigt de nieuwe dag aan; betere tijden. Nu is er ook een socialistische partij; Partij van de Arbeid. Hun teken is een rode roos.

Politieke partijen.

Eind 19^e eeuw, de eerste landelijke politieke partijen:

1885 Liberale Unie. De landelijke partij van de Liberalen.

1894 Sociaal - Democratische Arbeiders Partij. Met als leider Troelstra. Hij wilde algemeen kiesrecht, 8 urige werkdag en een pensioen.

1896 Katholieke Staatspartij. Met als leider Herman Schaepman. Hij wilde dat zowel openbare scholen als bijzondere scholen door de regering zouden worden betaald.

De armenschool

Deze school kostte niks. Andere scholen koste 2 of 3 cent per week. Voor de rijken was er een kostschool of huisonderwijzer. In een klas op de armenschool zat propvol en alle leeftijden zaten door elkaar. De meester moest dus wel streng zijn anders werd het een rommeltje. Veel kinderen gingen maar af en toe naar school, als ze geen werk hadden.

Kinderarbeid

Veel kinderen werkten in een touwslagerij. Het kind draaide aan het wiel om het touw te 'draaien'. Het werk was saai en zwaar:

- van 5.00 uur tot 21.00 uur
- in de kou
- het eten was slecht
- ongezonde gassen en stoffen
- veel vocht
- geen vrije dagen

kinderarbeid

In 1900 kwam de leerplichtwet. Alle kinderen moesten 6 jaar naar school om te leren lezen, schrijven en rekenen. Nu gaan kinderen naar school totdat ze 16 jaar zijn. Als je 18 jaar of ouder bent, mag je stemmen.

Kermisrellen

1876 laste de regering de kermis in Amsterdam af, omdat er teveel gedronken werd onder de arbeiders. Kermis was het enige feest voor veel arbeiders, zelfs de fabrieksbazen gaven er een vrije dag voor. Er werd onder de arbeiders veel gedronken. Meestal om hun problemen even te vergeten. Het weinige geld dat ze verdiende ging dus voor een groot deel op aan alcohol. De regering wilde dit stoppen door de kermis af te lassen. De arbeiders werden boos; hogere lonen en korter werken, dat was de oplossing, niet het aflassen van een kermis.

Bron: Wijzer door de tijd uitgegeven door Wolters Noordhoff (alleen voor gebruik Iln. De Kleine Beer)

Denk je dat je goed geleerd hebt en dat je het proefwerk kunt maken? Test jezelf met de vragen hieronder!

Oefenproefwerk:

1. Welke 3 stromingen heb je? Vertel er wat over.
2. Welke 3 vrouwen waren belangrijk in die tijd?
3. Wanneer kwam de eerste sociale wet, en welke was dat?
4. Wat was de eerste politieke partij?
5. Naar welke school gingen de armen kinderen?
6. Waarom was het werken in de fabriek saai en zwaar? Noem 3 redenen.
7. Wat stond er in de leerplichtwet en wanneer kwam die?
8. Waarom werd de kermis in Amsterdam in 1876 afgelast?
9. Waarom dronken veel arme arbeiders?
10. Noem een straf die ze op school kregen.

Veel succes!